

La mare, l'os que roseguen les noves veus narratives

La literatura, termòmetre social infal·lible, es fa ressò dels nous reptes i qüestionaments al voltant del rol de mare, amb un esclat de narracions de joves escriptores que trenquen tòpics al voltant d'aquesta figura tan controvertida, posant damunt la taula la complexitat d'un tema que no s'exhaureix

01

a
llegim

44-45

- Ivan Jablonka recupera la seva infantesa en autocaravana
- Un recull de contes inèdit d'Alice Munro

46

- El gran assaig sobre urbanisme de Richard Sennett

Valèria Gaillard

“**L**es consultes dels psicòlegs estan plenes de fills i filles que tenen mare”, diu la dita popular. “De mare només n’hi ha una... Per sort! Si no, n’hi hauria per suïcidar-se!”, etziba l’acudit. Mares santes, mares perverses, mares desconegudes o mares oblidades, mares peculiars i mares retrobades, aquesta figura central en la formació de la personalitat de cada individu és un pou inexhaurible d’inspiració creativa que els últims anys ha reviscolat amb la nova fornada d’escriptores que revisen el paper com a dones en la societat actual. Amb l’explosió dels models de família tradicionals, la figura de la mare a la societat també s’ha replantejat, donant lloc a nous relats que retraten la complexitat de les relacions maternofiliars, i que ja no tenen res a veure amb l’estima diàfana que podem trobar en la cèlebre correspondència de Madame de Sevigné amb la seva filla.

Relacions gens idíl·liques

Ada Castells, Milena Busquets i Bel Olid desmitifiquen la mare. Seguint l’estela de Milena Busquets, que a *També això passarà* (Ara Llibres, 2015) retratava la relació disant que va mantenir amb la seva mare, l’editora i escriptora Esther Tusquets, Ada Castells destapa ara sense embuts l’experiència de ser filla d’una mare “gens idíl·lica” a *Mare* (La Campana). Al mateix temps

planteja la dificultat de ser, al seu torn, una “bona mare”. “Amb l’alliberament de la dona tenim l’oportunitat de prendre la veu i dir coses que fins ara havien quedat en l’àmbit privat”, reflexiona l’escriptora.

Castells, que no va poder escriure el llibre fins que no es va morir la seva mare fa tres anys, ha encarat la redacció del text gairebé com un acte curatiu: “He hagut de fer aquest llibre per entendre la meva mare i alhora guanyar confiança en el meu propi paper de mare”. Tot i que la relació amb ella no va ser gens fàcil, escriure *Mare* li ha servit per reconciliar-s’hi voluntàriament: “No m’he volgut recrear en el trauma, sinó refer la història i quedar-me’n els records més positius”. Per què s’ha d’intentar salvar una mare aparentment nul·la? “La mare és el puntal i, encara que li tinguis mania, és el teu ancoratge, per això és tan dolorós quan la relació no és com t’agradaria”.

“Escriure sobre la meva mare em va permetre veure-la amb més justícia i poder culpar-la, pensar: «Com podia ser capaç de fer això?» La meva mare em deia: «Quan tinguis fills m’entendràs». Però quan els he tingut encara l’he entès menys!”, s’indigna Bel Olid, que va passar comptes amb la seva mare “maltractadora” al premi Documenta *Una terra solitària* (Edicions 62, 2011). “La norma social estableix que has d’estimar la mare; doncs jo me l’estimo, però com més lluny millor!”, diu.

Humanitzar la víctima

Najat El Hachmi recupera una figura sepultada pels prejudicis. Per fer justícia, però en el sentit contrari, per humanitzar i recuperar una figura que, en el seu cas, havia quedat sepultada pels prejudicis, l’escriptora catalana d’origen marroquí Najat El Hachmi va escriure *Mare de llet i de mel* (Edicions 62, 2018). Fins aleshores s’havia centrat en la figura del pare, i va voler revisar una mare emigrant, amb qui semblava que no les unia res. “En el cas de la immigració, moltes dones van superar un procés difícil i són figures heroiques, però en canvi han desaparegut de la literatura i no en sabem res”. L’autora reivindicava aquestes dones que han sigut víctimes d’un masclisme pur i dur, i que amb prou feines tenen veu. “Davant situacions de masclisme i maltractament, sovint inconscientment, ens acabem identificant amb l’agressor per no ser al bàndol dels febles, i culpabilitzem la víctima en lloc de compadir-la”.

“Jo tenia la intuïció que el pilar fonamental de la personalitat de cadascú és la relació amb la mare. Quan falla el pare encara pots tirar endavant, però si falla la mare falla tot, i de la necessitat de treballar aquest vincle en va sortir *Els llits dels altres*”. Anna Punsoda, que va guanyar el premi Roc Boronat 2018 amb aquesta novel·la de debut, opina que en general solem pensar que són elles les que han volgut tenir fills i, per tant, se’ls exigeix més. “El

01

BEL OLID,
NAJAT EL
HACHMI,
JENN DÍAZ,
MURIEL
VILLANUEVA
I ANNA
PUNSODA.
DANI RÍOS

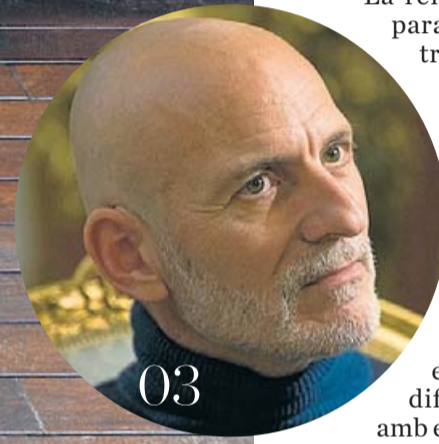
02

MILENA
BUSQUETS VA
TENIR MOLTA
REPERCUSSIÓ
AMB ‘TAMBÉ
AIXÒ PASSARÀ’.
CRISTINA CALDERER

03

ALEJANDRO
PALOMAS HA
ESCRIT ‘UNA
MARE’.
MANOLO GARCÍA

marge de la maternitat. “Escriure serveix per dessacralitzar les mares i no perpetuar el mateix patró, hem de desmuntar el mite segons el qual la dona no pot ser res més que mare”, conclou Najat El Hachmi.

La visió del fill

Palomas aborda una nova maternitat

Un punt de vista enriquidor és el que introdueix un dels pocs novel·listes actuals que s’han abocat a la figura de la mare: Alejandro Palomas. L’autor d’*Una mare* (Columna, 2015) assumeix d’entrada que la seva mare és omnipresent en tota la seva obra.

“La relació fill-mare és un paradigma diferent: entre nosaltres hi ha molt d’humor i ara els rols fins i tot s’han capgirat i jo li faig de mare. En canvi, les filles ho tenen més difícil”. La mare, segons Alejandro Palomas, estableix una relació sense filtres amb els seus fills, d’aquí la diferència de tracte amb els pares. “M’interessa la figura de la mare en solitari, és a dir, sense la figura del pare que l’eclipsa, i tinc la teoria que les mares haurien d’exercir la maternitat sense el pare, i després tenir les parelles que volguessin”. Respecte a l’evolució del rol de la mare, és escèptic. “Molt de soroll però no es toca os; es parla de la família com a nucli, però hauria de ser l’individu per poder incloure persones com jo, un gai sense parella que viu amb el seu gos, o dones sense fills, perquè tenir-ne és una opció, i això s’oblida”.

Entre els autors que han escrit emmirallant-se en la mare hi ha Albert Cohen, amb *El llibre de la meua mare* (Días Contados, 2015); l’escriptor belga François Weyer-gans a *Tres días en casa de mi madre* (Funambulista, 2010), o el mateix Nobel Patrick Modiano a la novel·la *L’horitzó* (Proa, 2010). Altres novetats del gènere són *Kramp* (Alianza), de la xilena María José Ferrada, en què la mare apareix com el personatge a l’ombra però central; *La mejor madre del mundo*, de Nuria Labari, que revisa amb esperit crític el rol de la mare; *Pica’t el cor* (Anagrama, 2019), d’Amélie Nothomb, protagonitzada per una mare mancada d’afecte matern, sense oblidar els ja clàssics *Tu no ets una mare com les altres*, d’Angelika Schrobsdorff (La Campana, 2016), un llibre de memòries en què l’autora reconstrueix el “trencaclosques de mil peces” que és la seva mare, una dona fascinant però contradictòria. I, finalment, *Res no s’oposa a la nit* (Ed. 62, 2013), de Delphine de Vigan, un relat autobiogràfic que parteix de la troballa de la mare morta al seu pis parisenc, i a partir d’aquí en reconstrueix la vida. ♦

desig de maternitat les obliga a la responsabilitat i m’interessava donar-hi tombs”. Tot i que a *Els llits dels altres* (Amsterdam) la relació amb la mare no és l’eix central, sinó el rerefons clau de la trama.

“La relació amb la meua mare ha fet que tots els meus llibres girin al voltant del conflicte maternofamiliar”, explica Jenn Díaz, que en la seva primera obra escrita en català, *Mare i filla* (Amsterdam, 2015), es va submergir en les difícils relacions familiars. ¿Pots ser la mare dels fills de la teua parella? “És una de les grans contradiccions que he viscut els últims anys i no hi trobo una única resposta”. Díaz revisa l’accepció de la paraula *madrastra*, una figura que s’ha trastocat i que ja no té res a veure amb aquelles dones malignes del conte ensucrat. “¿Quin encaix hem de tenir les dones que assumim el rol de mare sense ser-ho? Aquí la culpabilitat es multiplica: si fas molt t’ho recriminen perquè de mare només n’hi ha una, però si no t’hi impliqués ets una bruixa”.

Per la seva banda, Muriel Villanueva explora l’experiència de ser filla de dues mares a *Motril 86* (Proa, 2013). “No pots escriure d’un mateix sense parlar de la mare, i la meua tirada cap a l’escriptura té a veure amb esbandir-me i la necessitat de trencar el silenci de ser filla de lesbianes”. L’escriptora diu que té “el cap moblat a l’inrevés que la majoria” i, més que reivindicar la figura femenina, el seu procés ha sigut recuperar la masculina. “Hem de tendir a

l’equilibri i en la meua novel·la començo enaltint la família monoparental i van emergint els personatges masculins que a la meua família sempre s’han empetitit”.

Esriptura terapèutica Ficcional la pròpia experiència pot ser un exercici curatiu

El procés d’escriptura, que sovint s’acosta a la teràpia –hi estan d’acord totes les autores– permet conjurar els dimonis interiors. “Per a mi la literatura té un punt terapèutic perquè ha sigut a través de l’escriptura que m’he acabat d’aclarir com a mare i com a filla, entendre qui és cadascú de les parelles de les meves mares i com col·locar-les en la meua constel·lació familiar”, confessa Villanueva.

“L’escriptura t’ajuda a fer el procés vital que tothom fa, però en el meu cas m’ha permès veure la figura de la mare no com a tal, sinó com a dona adulta, amb tota la seva complexitat i contradiccions, i alhora assumeixes que no la canviaràs, perquè és així”, afegeix El Hachmi. L’escriptora apunta que la relació filla-mare és especialment conflictiva perquè en la mare trobem el primer referent vital femení en què “s’emmirallen” les filles.

04

ADA CASTELLS ACABA DE PUBLICAR ‘MARE’ A LA CAMPANA.

CÈLIA ATSET

“Vinc d’una tradició cristiana i la idea de no estimar incondicionalment la mare em resultava insuportable –reflexiona Anna Punsoda–. M’atteria no acceptar-la amb les seves febleses i errades, i escriure m’ha servit per posar distància, però també per jutjar-la”.

El qüestionament sobre la maternitat neix sovint en el moment en què les dones assumeixen al seu torn el rol de mares, i això planteja quin és el paper de la dona al

